

Abstrakt: Artykuł analizuje zjawisko przestępczości wymierzonej w dobra kultury w Polsce w 2024 roku. W pierwszej części tekstu zostają przedstawione dane Komendy Głównej Policji dotyczące przestępstw przeciwko dobrom kultury z charakterystycznym dla tego rodzaju czynów *modus operandi*. Artykuł dokonuje ich przeglądu pod kątem kwalifikacji prawnej, liczby stwierdzonych przestępstw oraz określa ich tendencje rozwojowe. Drugą część tekstu stanowi komplementarne kalendarium wybranych zdarzeń z Polski i ze świata, w którym prześledzić można istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa zbiorów oraz ochrony dziedzictwa zdarzenia przestępcze oraz incydenty pozbawione charakteru przestępczego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo zbiorów, zagrożenie dziedzictwa przestępczością, wandalizmy, kradzieże, aktywizm klimatyczny

Magdalena Piorunek

Przestępczość wymierzona w dobra kultury w Polsce w 2024 roku

Analiza na podstawie danych Komendy Głównej Policji
oraz kalendarium zdarzeń

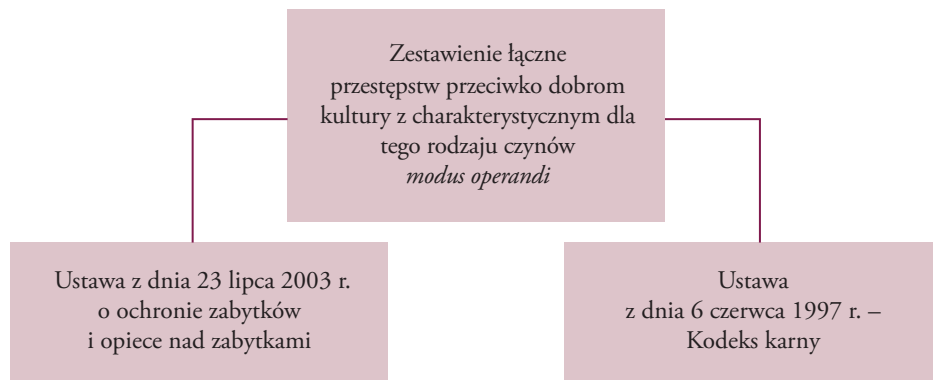
Il. 1. Pomnik Syreny oblany farbą 8 marca 2024 roku, fot. NIM

1 Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r., poz. 840).

2 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1138).

3 Badając skalę przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu w Polsce, należy uzupełnić statystykę KGP o informacje statystyczne Straży Granicznej oraz Krajowej Administracji Skarbowej. Zob. cykliczne artykuły O. Jakubowskiego publikowane na łamach „Santander Art and Culture Law Review”.

Wykres 1. Zestawienie łączne przestępstw na podstawie statystyk KGP

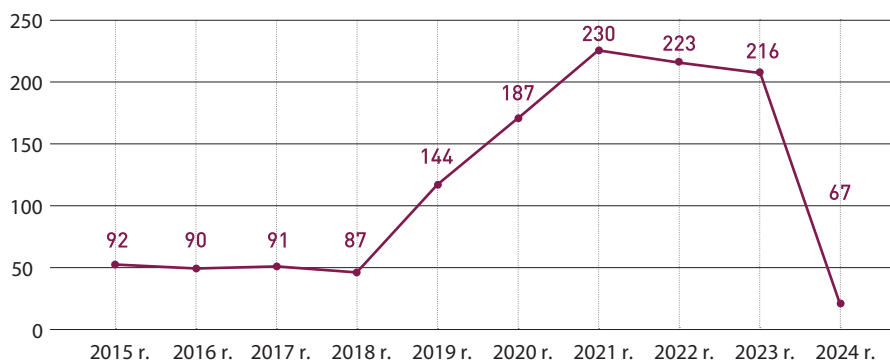
Źródło: NIM

Wykres 2. Liczba zdarzeń przestępczych ściganych z u.o.z. w latach 2015–2024

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2015 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 31 marca 2016 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2016 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 28 marca 2017 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2019 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 21 lutego 2020 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2023 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 25 stycznia 2024 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2024 r. oraz efektywność działań Policji, pismo z dnia 24 marca 2025 r., niepubl.

Przestępczość na tle u.o.z.

W 2024 roku stwierdzono jedynie 67 przypadków przestępstw ściganych z u.o.z. Jest to wynik niezwykle niski – najniższy w perspektywie dziesięcioletniej – który zarazem kontynuuje tendencję spadkową trwającą nieprzerwanie od 2021 roku.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone w 2024 roku
	Art. 108 ust. 1	50
	Art. 108 ust. 2	7
	Art. 109 ust. 1	1
	Art. 109 ust. 2	—
	Art. 109c	9
Razem:		67

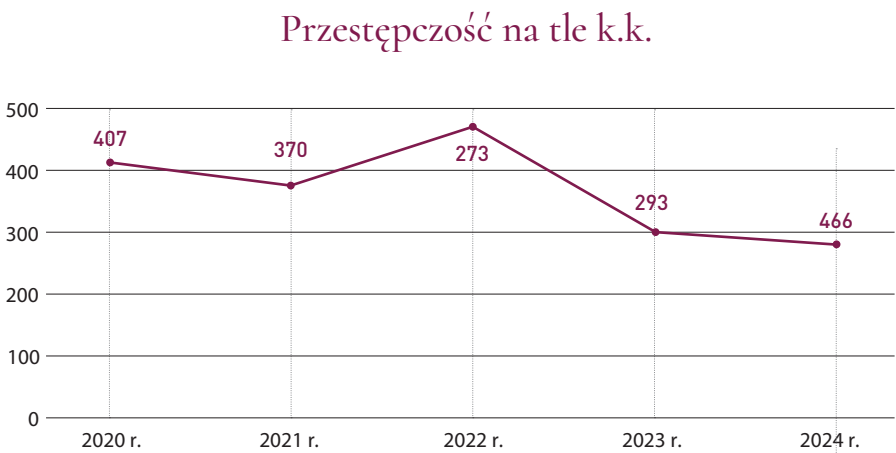
Tab. 1. Przestępstwa stwierdzone z kwalifikacji prawnych u.o.z. w 2024 roku

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2024 r. oraz efektywność działań Policji, pismo z dnia 24 marca 2025 r., niepubl.

Jak co roku liczbowo dominowały przypadki **zniszczenia lub uszkodzenia zabytku** ścigane z art. 108 ust. 1. u.o.z. W 2024 roku stanowiły niemal 75% puli przestępstw (50 zdarzeń na 67). Dla porównania, w 2023 roku było to niemal 85% puli przestępstw (183 na 216), a w 2022 roku – 80% (179 na 223).

Przypadki **nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia zabytku**, ścigane z **art. 108 ust. 2. u.o.z.**, w 2024 roku wynosiły nieco ponad 10% ogółu (7 zdarzeń). W 2023 roku było to nieco ponad 9% puli (20 zdarzeń), a w 2022 roku – 11% (24 zdarzenia).

W statystykach KGP za 2024 rok figuruje tylko jeden przypadek **nielegalnego wywozu zabytku za granicę**, ścigany z **art. 109 ust. 1. u.o.z.**, co przełożyło się na zaledwie 1,5% ogółu przestępstw popełnionych w tym roku. Stwierdzonych przypadków **nieumyślnego wywozu zabytku za granicę**, ściganych z **art. 109 ust. 2. u.o.z.**, nie odnotowano.

Wykres 2. Liczba zdarzeń przestępczych ściganych z k.k. w latach 2020–2024

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2023 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 25 stycznia 2024 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2024 r. oraz efektywność działań Policji, pismo z dnia 24 marca 2025 r., niepubl.

Wskutek postępowań wszczętych z **art. 109c u.o.z.**, na mocy którego penalizuje się **poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia lub wbrew warunkom pozwolenia**, stwierdzono 9 przypadków takich działań.

Uwzględniając wartości katalogowe oraz *modus operandi* charakterystyczny dla przestępstw przeciwko dobrom kultury w 2024 roku stwierdzono ogółem 273 przestępstwa ścigane z kwalifikacji k.k. Zanotowano zatem niewielki spadek w porównaniu z rokiem poprzednim – w 2023 roku były to 293 przypadki. W perspektywie pięcioletniej da się określić tendencję spadkową z wyjątkiem 2022 roku, kiedy odnotowano 466 przestępstw.

Tab. 2. Przestępstwa stwierdzone z kwalifikacji prawnych k.k. w 2024 roku

	Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone w 2024 roku
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny	Art. 262 § 1	9
	Art. 262 § 2	7
	Art. 278 § 1	90
	Art. 279 § 1	147
	Art. 284 § 1	9
	Art. 284 § 2	6
	Art. 284 § 3	1
	Art. 291 § 1	4
Razem:		273

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2024 r. oraz efektywność działań Policji, pismo z dnia 24 marca 2025 r., niepubl.

Pośród poszczególnych czynów zabronionych widoczna jest zdecydowana dominacja przestępstw kradzieży (art. 278 § 1 k.k.) oraz kradzieży z włamaniem (art. 291 § 1 k.k.). Trzecią najliczniejszą grupą przestępstw – bardzo odległą w stosunku do wyżej wymienionych grup – w ubiegłym roku stały się przypadki przywłaszczeń (art. 284 § 1 k.k.).

	Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone w 2024 roku
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny	Art. 278 § 1 w związku z art. 294 § 2	1
	Art. 284 § 1 w związku z art. 294 § 2	–
	Art. 288 § 1 w związku z art. 294 § 2	–
	Art. 291 § 1 w związku z art. 294 § 2	–
Razem:		1

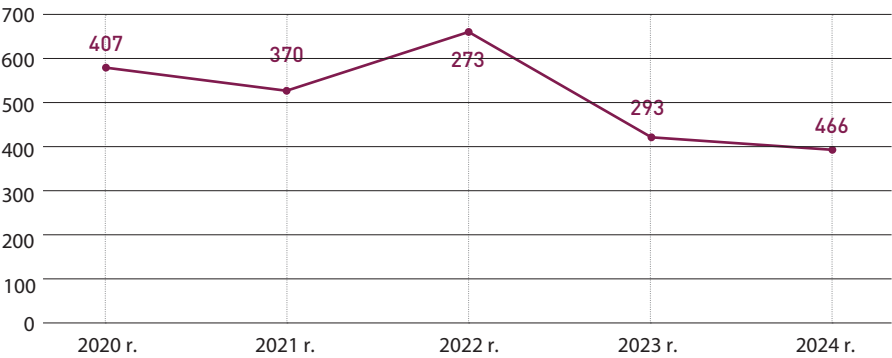
Tab. 3. Przestępstwa stwierdzone z kwalifikacji prawnych k.k. w 2024 roku wymienione w dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2024 r. oraz efektywność działań Policji, pismo z dnia 24 marca 2025 r., niepubl.

W 2024 roku stwierdzono tylko 1 przestępstwo dotyczące dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 2 k.k.). Dla porównania, w 2023 roku odnotowano 2 takie przypadki, a w 2022 roku – 3.

To pojedyncze przestępstwo nie zostało ujęte w puli ogólnej przestępstw stwierdzonych z kwalifikacji prawnych k.k. w latach 2020–2024 (tab. 2).

Przestępstwa przeciwko dobrom kultury charakteryzujące się określonym *modus operandi*

Wykres 3. Liczba przestępstw popełnianych w latach 2020–2024 przeciwko dobrom kultury z określonym modus operandi

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2023 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 25 stycznia 2024 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2024 r. oraz efektywność działań Policji, pismo z dnia 24 marca 2025 r., niepubl.

Po zestawieniu łącznym przestępstw przeciwko dobrom kultury popełnianych z charakterystycznym *modus operandi* stwierdzono 340 przestępstw w 2024 roku.

Nie sposób jest wymienić wszystkie przypadki przestępstw wymierzonych w dobra kultury w 2024 roku. Poniższe kalendarium, uzupełnione o incydenty pozbawione charakteru przestępczego, lecz w dalszym ciągu godzące w dobra kultury, stanowi wybór zdarzeń przedstawionych chronologicznie.

Kalendarium: Polska

2024

STYCZEŃ:

- Wandalizm na terenie Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Trzydziestosześcioletni mężczyzna ukradł koparkę z pobliskiego placu budowy, a następnie wjechał nią w pomnik na terenie byłego obozu.

LUTY:

- Kolejny wandalizm na terenie Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Nowe elementy konstrukcyjne na terenie byłego obozu zostały pomazane farbą w spreju.

MARZEC:

- Dwie aktywistki z grupy Ostatnie Pokolenie oblały pomarańczową farbą pomnik Syreny nad Wisłą.
- Pożar zabytkowego młyna w Mosinie pod Poznaniem.

MAJ:

- Odzyskano część książek skradzionych w 2023 roku z Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kradzież z włamaniem do galerii z antykami w Grudziądzu. Sprawca wyłamał zamek zabezpieczający drzwi wejściowe, a następnie ukradł trzy francuskie szable. Pomimo zatrzymania sprawcy nie odzyskano skradzionych przedmiotów.

CZERWIEC:

- Pożar zabytkowego kościoła Świętej Heleny w Nowym Sączu. Zniszczeniu uległa drewniana konstrukcja budynku od strony południowo-wschodniej oraz konstrukcja stropu wraz z elementami nośnymi dachu. Szczęśliwie z zalanego wnętrza strażacy wynieśli między innymi tabernakulum oraz obrazy pochodzące z XVI, XVII i XVIII wieku. Ustalono, że przyczyną pożaru było podpalenie. Zatrzymano dwudziestodwuletniego sprawcę, który przyznał się do zarzutów.
- Pożar pałacu Stolbergów na Świnarach we Wrocławiu. Z XIX-wiecznej budowli pozostały tylko mury obwodowe.
- Pożar pałacu w Jelczu-Laskowicach. Niemal całkowicie spłonął dach budynku.

LIPIEC:

- Zawalił się kilkunastometrowy fragment muru przy zamku Książ.
- Odzyskano stratę wojenną – obraz *Śmierć ulana* Kajetana Stefanowicza. Datowana na 1916 rok akwarela należała przed wojną do zbiorów Zamku Królewskiego na Wawelu.

SIERPIEŃ:

- Zawalił się dach zabytkowego budynku dawnego zboru braci morawskich w Łodzi.
- Pożar oficyny dworskiej należącej do zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego w Piekarach.

WRZESIEŃ:

- Pożar młyna Szancera w Tarnowie. Był to już czwarty pożar tego obiektu w 2024 roku.
- Powódź w województwach dolnośląskim, opolskim i śląskim. Ucierpiała

ponad 450 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, między innymi: klasztor franciszkanów w Kłodzku, XVI-wieczny kamienny most w Łądku-Zdroju, barokowa kaplica Świętego Onufrego w Stroniu Śląskim czy barokowe ogrody pałacu Marianny Orańskiej w Kamieńcu Żąbkowickim.

- Śmiertelny wypadek na terenie zamku w Golubiu-Dobrzyniu. Osiemnastolatek zmarł po przygnieceniu przez łufę armaty.

GRUDZIEŃ:

- Cyberatak w Muzeum Armii Krajowej w Krakowie.

Wybrane wydarzenia ze świata

2024

STYCZEŃ:

- Aktywistki z grupy Riposte Alimentaire oblały zupą *Monę Lisę*.
- Kradzież dzieł literatury rosyjskiej z Biblioteki Narodowej Francji. Biblioteka poinformowała w styczniu o zaginięciu drogocennych wydań Aleksandra Puszkina i Michaiła Lermontowa, jednak do samej kradzieży miało dojść jesienią ubiegłego roku.

KWIECIEŃ:

- Pożar XVII-wiecznej Starej Giełdy (Børsen) w Kopenhadze. Do zda-

zenia doszło w trakcie renowacji głównego budynku. W wyniku pożaru i akcji gaśniczej zawałyły się iglica, miedziany dach oraz część fasady.

MAJ:

- Kradzież z włamaniem do Ely Museum w Cambridgeshire. Skradziono dwa złote eksponaty z epoki brązowej.
- Aktywistki z grupy Just Stop Oil zaatakowały gablotę z Wielką Kartą Swobód podczas protestu w Bibliotece Brytyjskiej. Dwie kobiety próbowały rozbić gablotę, w której przechowywano XIII-wieczny dokument, wzywając jednocześnie rząd Wielkiej Brytanii do zaangażowania się w walki o klimat.

CZERWIEC:

- Aktywistka z grupy Riposte Alimentaire przykleiła plakat na obrazie Moneta w paryskim Musée d'Orsay. Dzieło nie było chronione szkłem. Obraz został zbadany przez konserwatora: ustalono, że nie uległ trwałym uszkodzeniom.

LIPIEC:

- Pożar katedry w Rouen. Do zdarzenia doszło w trakcie renowacji świątyni. Zapalił się odcinek plastikowej folii pokrywającej rusztowania wokół iglicy na wysokości 120 metrów.

WRZESIEŃ:

- Pożar XIX-wiecznego kościoła w Saint-Omer w północnej części Francji. Ogień spowodował rozległe zniszczenia i zawalenie się dzwonnicy. Przyczyną pożaru było podpalenie.

LISTOPAD:

- Kradzież z włamaniem do Musée Cognac-Jay w Paryżu. Czterech zakapturzonych mężczyzn za pomocą siekier i kijów baseballowych rozbiło gablotę wystawową, a następnie ukradło siedem eksponatów na oczach zwiedzających muzeum. Mężczyźni w ciągu kilku minut uciekli na skuterach z miejsca zdarzenia.
- Kradzież z włamaniem do Musée du Hiéron w miejscowości Paray-le-Monial. Sprawcy użyli elektronarzędzi, aby przeciąć szkło pancerne, które chroniło monumentalną pracę Josepha Chumeta *Via Vitae*. Ukradli złote i kościane figurki, a także szmaragdowe ozdoby. Sprawcy uciekli na motorach z miejsca zdarzenia.

Magdalena Piorunek – główna specjalistka ds. analiz kryminalnych w Dziale Ochrony Zbiorów Publicznych w Narodowym Instytucie Muzeów, z którym związana jest od 2020 roku. Absolwentka prawa i historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W latach 2020–2021 członkini redakcji czasopisma studencko-doktoranckiego Instytutu Historii Sztuki UW „Rerum Artis”. Członkini rady redakcyjnej rocznika „Muzealnictwo”. W 2022 roku objęła funkcję redaktor naczelnej czasopisma „Cenne, Bezcenne, Utraczone”. Członkini International Council of Museums (ICOM).

Bibliografia

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2015 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 31 marca 2016 r., niepubl.

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2016 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 28 marca 2017 r., niepubl.

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2019 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 21 lutego 2020 r., niepubl.

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2023 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 25 stycznia 2024 r., niepubl.

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2024 r. oraz efektywność działań Policji, pismo z dnia 24 marca 2025 r., niepubl.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1138).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r., poz. 840).

